

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1347128

AİLELERİN TATİL SÜREÇLERİNDE İŞLETME SEÇİMİ DAVRANIŞLARINDA
ÇOCUK DOSTU TURİZMİN ROLÜ***Doç. Dr. Makbule CİVELEK**Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi, Turizm
İşletmeciliği Bölümü

Zonguldak/Türkiye

e-posta: makbule.civelek@beun.edu.tr

ORCID 0000-0002-3997-6508

Dr. Öğr. Üyesi Perihan CİVELEK Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi
Bölümü

Bilecik/Türkiye

e-posta: perihan.civelek@bilecik.edu.tr

ORCID 0000-0002-2652-9282

ÖZ

Çalışmanın amacı çocuklu ailelerin tatil planlama süreçlerinde işletme seçimleri üzerinde çocuk dostu işletmelere ilişkin farkındalıklarını ve deneyimlerini tespit etmektir. Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada oluşturulan görüşme formu ve anket aracılığıyla 17 ebeveyn den veriler elde edilmiştir. Çalışma, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan gerekli izinler alınarak gerçekleştirilmiştir (20.02.2023 tarihli 277594 sayılı). Çalışma sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde ebeveynlerin çocuk dostu turizm ve çocuk dostu turizm işletmesi kavramlarına yönelik bilgi ve farkındalıklarının bulunduğu, bununla birlikte ebeveynlerin tatillerini planlarken çocuklarına uygun, çocuk dostu bir işletme tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk dostu işletmelerin ebeveynlere yaptığı çağrışım unsurları daha çok koruma, güven, hijyen, aktivite ve eğlence ile ilişkilidir. Ebeveynlerin çocuk dostu turizm işletmelerinden aldıkları hizmetten genel olarak memnun kaldıkları ve bu deneyimi çevresine önerdikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: çocuk, çocuk dostu ilkeler, çocuk dostu turizm, işletme seçim davranışı**Jel Kodları:** Z3, Z39THE ROLE OF CHILD-FRIENDLY TOURISM IN BUSINESS SELECTION BEHAVIORS OF
FAMILIES HOLIDAY PLANNING PROCESS

ABSTRACT

The aim of the study is to highlight the awareness and perception of child-friendly businesses in the vacation planning process of families with children. Using a mixed research method, data was collected from 17 parents through interviews and surveys. The study was carried out with the necessary permissions from the Human Research Ethics Committee of Zonguldak Bülent Ecevit University (no. 277594, dated 20.02.2023). The overall findings indicate that parents have knowledge and awareness of child-friendly tourism and child-friendly tourism businesses. Furthermore, it was determined that parents prefer child-friendly establishments when planning their vacations. The associations conveyed by child-friendly businesses to parents are primarily related to protection, safety, hygiene, activities, and entertainment. Parents are generally satisfied with the services provided by child-friendly tourism businesses and recommend this experience to others.

Keywords: child, child-friendly policies, child-friendly tourism, business choice behaviour**Jel Codes:** Z3, Z39**Geliş Tarihi/Received:** 21.08.2023**Kabul Tarihi/Accepted:** 22.10.2023**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.12.2023**Kaynak Gösterme:** Civelek, M. ve Civelek, P. (2023). "Ailelerin Tatil Süreçlerinde İşletme Seçimi Davranışlarında Çocuk Dostu Turizmin Rolü". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(11) 390-405.

* Bu çalışma 8-10 Haziran 2023 tarihinde gerçekleştirilen 7. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi' nde "Ailelerin Tatil Süreçlerinde İşletme Seçimi Davranışları Üzerinde Çocuk Dostu Turizm Kavramının Rolü ve Önemi" başlığıyla özet bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Değişen tercihler ve yaşam koşulları tatil ve turizm olgularını da etkilemektedir. Bireyler, turizm faaliyetlerine katılırken, farklı deneyimler kazanma, değişik kültürlerle tanışma, yöresel yiyecekleri tatma, dinlenme ve eğlenme gibi farklı bileşenleri bir arada deneyimlemek istemektedir. Bu bileşenler turizm faaliyetlerinin temelini oluşturmakla birlikte günümüzde sadece yetişkinler için geçerli değildir. Çocukların da dinlenme, eğlenme ve yeni yerler keşfetme gibi ihtiyaçlarının olduğunu söylemek mümkündür. Çocukların ihtiyaçlarını ve isteklerini ön plana alarak hareket eden, çocuk haklarını gözeterek faaliyetler sürdüren turizm anlayışı çocuk dostu turizmdir. Çocuk dostu turizm; çocukların çıkarlarını gözeterek çocukların yararına uygulamaların olduğu çocuk dostu düzenlemelerin tamamını içermektedir.

Çocukların tatil sürecinde güvenli olmaları ve eğlenceli vakit geçirecekleri çocuk dostu işletmelerin varlığı ailelerin seçimlerini etkilemektedir (Arıkan ve Öztürk, 2018). Bu kapsamda çocuklarının yararına olması açısından ailelerin daha çok çocuk dostu oteller ilgisini çekmekte, otel işletmeleri de çocukların yararına çeşitli hizmetler sunmayı hedeflemekte ve ailelerin çocuklarıyla birlikte tatil yapabilmeleri için çeşitli düzenlemeler yapmaktadır (Aslan vd., 2019; Tuna vd., 2019). Çocuklar ne kadar turizmin içinde yer alan toplumun önemli bir üyesi de olsalar, turizm destinasyonlarının planlanması ve geliştirilmesinde genellikle en çok ihmal edilen unsur oluşturmaktadırlar. Çocuk dostu olmayan bir turizm ortamı, çocukların stres yaşamasına, endişe duymasına hatta şiddet ve istismara uğramasına neden olabilmektedir. Bu yüzden turizm destinasyonlarının planlanmasında çocukların ihtiyaçlarına dikkat edilmesi önemlidir (Suryawijaya, 2023).

Alan yazın incelendiğinde çocuk dostu turizm kavramına ilişkin birçok çalışmanın bulunduğu görülmektedir. Ancak çocuk dostu turizm ilkelerinden yola çıkılarak ailelerin tatil planlama süreçlerinde işletme seçimleri üzerinde çocuk dostu otellere ilişkin farkındalıklarının ve rolünün incelendiği çalışmalar sınırlıdır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, çocuklu ailelerin tatil planlama süreçlerinde işletme seçimlerinde çocuk dostu otellere ilişkin görüşlerini ve deneyimlerini ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı kapsamında (a) ebeveynlerin çocuk dostu turizm ilkelerine ilişkin değerlendirmelerinin ne yönde olduğu, (b) ebeveynlerin çocuk dostu otellere ilişkin görüşleri ve (c) ebeveynlerin çocuk dostu turizme ilişkin çağrışımları (d) katılımcıların çocuk dostu otellere ilişkin deneyimleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Çocuk Dostu Turizm Kavramı

Toplumsal yaşamda meydana gelen değişim ve gelişimler turizm sektöründe de bir değişim ve gelişimi ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle günümüzde birçok turizm türü mevcuttur (Erdoğan Morçin, 2022). Bu türlerden biri ise çocuk dostu turizmdir. Çocuk dostu kavramı, çocukların iyi durumda ve refah içinde olmalarını desteklemek şeklinde kullanılmaktadır (Taner, 2019). Çocuk dostu turizm ise en genel anlamda; her türlü tatil ve seyahat eylemlerinin çocukların sağlıkları, güvenlikleri ve gelişimlerinin göz önünde bulundurulması olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifade ile tatil ve seyahat etkinliklerinde çocuklar lehine pozitif ayrımcılık yapılmasıdır (Ahipaşaoğlu, 2018). Çocuk dostu kavramı, çocuğun içinde bulunduğu ya da bulunacağı çevrenin çocuğun yararına göre düzenlenmesidir. Çocuk dostu otel ise çocuklara yönelik her türlü önlemi alarak, ailelere çocuklarıyla birlikte daha rahat ve sürdürülebilir bir tatil imkânı sunan otellerdir. Çocuk dostu turizm işletmeleri, çocuk dostu turizm ilkelerine önem veren, bu ilkeleri benimseyerek işletmesine uyarlayan çocukların dinlenme, eğlenme ve öğrenme etkinliklerini organize eden işletmelerdir.

Çocukların turizm üzerindeki satın alma gücü giderek artmaktadır (Schänzel ve Yeoman, 2014). Ebeveynlerin tatil kararlarında çocuklarının beklentilerini de dikkate aldıkları görülmektedir. Bu kapsamda ailelerin tatil süreçlerinde işletme seçimi kararlarında çocuklar fikir verme, önerilerde bulunma, karar verme gibi süreçlere dâhil olmaktadır. Bu nedenle özellikle de ailelere hizmet vermeyi hedefleyen otel işletmeleri, çocuk dostu uygulamalar yapmaya başlamıştır (Niemczyk, 2015; Tuna vd., 2019).

Çocuklu ailelerin birçok sebepten dolayı tatil süreçlerinde çocuk dostu otelleri tercih ettikleri görülmektedir. Aileler tatillerde çocuklarının da tatmin olmasına önem verdikleri için işletmelerde çocuklara yönelik düzenlemelerin varlığı önem taşımaktadır (Aymankuy ve Ceylan, 2013). Çocuklar ne kadar turizmin içinde yer alan toplumun önemli bir üyesi de olsalar, turizm destinasyonlarının planlanması ve geliştirilmesinde genellikle en çok ihmal edilen unsuru oluşturmaktadırlar. Çocuk dostu olmayan bir turizm ortamı, çocukların stres yaşamasına, endişe duymasına, hatta şiddet ve istismara uğramasına neden olabilmektedir. Bu yüzden turizm destinasyonlarının planlanmasında çocukların ihtiyaçlarına dikkat edilmesi önemlidir (Suryawijaya, 2023).

Çocuk dostu turizm, işletmelerde çocuklar için daha güvenli, sağlıklı, hijyenik ve eğlenceli düzenlemeler yapılarak, bu işletmelerde çocukların güven içinde bulunabilmelerini amaçlamaktadır. Bu kapsamda çocuk dostu turizm; güvenli bir turizm anlayışının güçlendirilerek çocukların şiddetten korunma haklarının sağlanmasını hedeflemektedir. Çocuk dostu turizm sadece çocuklara özel hizmetler olarak algılanmamalıdır. Çocuk haklarının gözetildiği ve korunduğu, çocukların sağlık ve güvenliklerinin sağlandığı ve çocukların şiddetten korundukları seyahat ve turizm ortamları olarak algılanmalıdır. Bu kapsamda çocuk haklarını temele alan çocuk dostu turizm ilkeleri aşağıda belirtilen on temel ilkeyi esas almaktadır (Uluslararası Çocuk Merkezi, 2020):

- 1- Çocuk haklarının gözetilmesi ve çocukların şiddetten korunması için politikaların belirlenmesi.
- 2- Çocukların güvenliklerini ve sağlıklarını gözetilen düzenlemelerin yapılması.
- 3- Çocuk haklarına tanıtım ve reklamcılık faaliyetlerinde özen gösterilmesi ve saygılı olunması.
- 4- Çocuk hakları eğitimlerinin tüm çalışanlara sağlanması.
- 5- Çocuk işçiliğine karşı turizm sektöründe sıfır tolerans yaklaşımının benimsenmesi
- 6- Engelli çocuk dostu tesislerin ve alanların artırılması.
- 7- Çocukların temiz ve sürdürülebilir bir çevre hakkının korunması.
- 8- Çocukların kendilerini ilgilendiren aktiviteler ve alanlarla ilgili görüşlerine saygı duyulması.
- 9- Çocuk haklarının turizm sektöründe benimsenmesi için ilgili tüm paydaşlar ile iş birliği içerisinde çalışılması.
- 10- Çocuk haklarının korunması ve çocuğa karşı şiddetin önlenmesi için yapılan uygulamaların yıllık raporlar halinde kamuoyuna sunulması.

Temel ilkeler doğrultusunda ise çocuk dostu otellerde bulunması gereken özellikler yol gösterici işaretlerin varlığı, çocuklar için koruma kilitlerinin varlığı, korkuluğu bulunan bebek karyolasının varlığı, bebefon hizmetinin varlığı, balkonların yüksekliklerinin en fazla 1-1,5 metre olması, havuzda derinlik işaretlerinin ve cankurtaranın bulunması, çocuk oyun alanlarında güvenlik önemlerinin bulunması, çocuk menülerinin varlığı, ücretsiz çocuk bakıcılığı ve

animasyon hizmetlerinin varlığı, çocuk gelişimine uygun kitapların bulunduğu bir kütüphane ve okuma odasının varlığı ve pedagojik eğitim almış oyun ablası ve sağlıkçının bulunması olarak sıralamak mümkündür (Öztürk vd., 2018). Bu kapsamda temel özelliklerden yola çıkılarak çocuk dostu işletmelerin fiziki donanım ve hizmet olanaklarını içermesinin yanında, çocukların gelişimleri ve rahat bir tatil yaşamalarını sağlayan unsurları da kapsadığı görülmektedir (Özkan Buzlu ve Atçı, 2020). Çocuk dostu uygulamalar hem ailelerin hem de çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeleri içermektedir (Taner, 2019).

1.2. Ailelerin İşletme Seçimi Davranışları Üzerinde Çocukların Etkisi

Ailelerin tatil seçiminde çeşitli unsurları dikkate alarak karar verdiklerini söylemek mümkündür. Karar verme sürecinde ilk başta daha çok ebeveynlerin etkili olduğu görülürken, tüketim alışkanlıklarının ve aile yapısının değişmesi ile birlikte günümüzde çocuklar karar alma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır (Akşit Aşık, 2019). Bu kapsamda ailelerin karar vermelerinde çocukların sonucu belirleyici bir rol oynadıkları görülmektedir (Niemczyk, 2015; Sel ve İtik, 2020). Çocukların satın alma kararları üzerindeki etkisinden dolayı ailelerin tatil pazarındaki etkisi de giderek büyümektedir. Bu kapsamda bazı turizm işletmeleri hizmetlerini, ailelerinin talep ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemektedir (Nickerson ve Jurowski 2001; Srnc ve vd., 2016). Bu nedenle günümüzde tüketiciyi memnun edecek hizmeti sağlamak zorunda olan işletmeler daha fazla müşteri grubuna hitap edecek hizmet anlayışını ortaya koymak durumunda kalmaktadır (Öztürk vd., 2018).

Turizm sektöründe çocuklu aileler önemli tüketici gruplarından birini oluşturmaktadır. Çocuklu ailelerin özellikle de tatil planı yaparken diğer ailelere göre farklı istek ve beklentilere sahip olduğu bilinmektedir. Çünkü aileler tatil süreçlerinde kendi istek ve beklentilerinden çok çocuklarının ihtiyaçlarını önemsemektedir. Bu durum ise ailelerin tüketim kararlarını etkilemektedir. Bu nedenle işletmeler istek ve ihtiyaçlara en iyi şekilde hizmet verebilmek amacıyla çeşitli uygulamalarda bulunmaktadır (Aymanıuy ve Ceylan, 2013; Calvert, 2008; Emir ve Pekiyan, 2010; Yıldırım ve Aslankaya, 2020). Çocuk dostu turizm ile işletmelerin çocukların ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulması ve güvenli, hijyenik, şiddetten uzak, eğlenceli ortamların çocuklar için sağlanması hedeflenmektedir. Bu işletmeler aileler tarafından öncelikle çocukların daha rahat bir tatil deneyimi yaşaması için tercih edilmektedir.

Turizm her yaşta bireyi içine alan ve kapsayan bir kavramdır. Bu gruplardan biri de çocuklardır. Günümüzde turizm özellikle de çağdaş toplumlarda çocuklara seyahat deneyimi sunarken iyi bir ebeveynliğin de sembolü olarak görülmektedir. Bu nedenle çocuklar doğrudan ailelerin satın alma davranışlarını etkilemektedir. Bu durum ise çocukların turizm pazarlaması açısından önemini artırmaktadır (Akoğlan Kozak ve Özkeroğlu, 2020; Feng ve Li, 2016; Şahin ve Akova, 2023). Seyahat eden çocuklu ailelerin sayısının ve taleplerinin artmasından dolayı, çocuklar ve aileleri için çeşitli imkân ve uygulamaları içeren çocuk dostu otellere ilişkin araştırmaların yapılması da bu kapsamda gittikçe önem kazanmaktadır (Aslan vd., 2019; Yıldırım Schierkolk, 2019). Sonuç olarak bu durum çocuk dostu otel işletmesi konseptini ortaya çıkarmakta (Song vd., 2020); ailelere ve çocuklara rahatça hareket edebilecekleri, kaygı yaşamadan vakit geçirebilecekleri tatil olanaklarının sağlanması giderek önemli hale gelmektedir. Bu kapsamda işletmelerin mekânsal ve çevresel düzenlemeleri çocukların yararına olacak şekilde düzenlemeleri gerekmektedir (Arıkan ve Öztürk, 2018). Çocuklu ailelerin beklentileri diğer aile gruplarına göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle ebeveynler özellikle de tatil süreçlerinde otel tercihlerinde daha çok çocuklarının beklentilerine göre bir tercih yapmaktadır (Emir ve Pekiyan, 2010). Ebeveynlerin işletme seçimlerinde çocuklarının etkisinin bulunduğu açıktır. Bu durumda özellikle de aileler daha çok çocuklarına yönelik aktivitelerin bulunduğu

çocuk dostu otelleri tercih etme eğilimindedir (Ayman kuv ve Ceylan, 2013). Çocuk dostu otellerin çocuklu aileler tarafından daha çok tercih edilmesinin nedeni çocuklarının eğlenceli vakit geçirebilmeleri amacıyla ihtiyaç duydukları güvenli ortamı sağlamalarıdır (Suat Eren vd., 2023).

Çocuk dostu kavramı, çocuğun içinde bulunduğu ya da bulunacağı çevrenin çocuğun yararına göre düzenlenmesidir. Çocuk dostu otel ise çocuklara yönelik her türlü önlemi alarak (sağlık, güvenlik vb.), ailelere çocuklarıyla birlikte daha rahat ve sürdürülebilir bir tatil imkânı sunan otellerdir. Günümüzde işletmeler, artan rekabet anlayışıyla birlikte tüketici memnuniyetine daha fazla önem vermekte ve bu durum müşteri tercihine göre hizmet vermeyi gerektirmektedir. Çocuklu ailelerin tatil süreçlerinde işletme tercihlerinde sadece kendilerinin değil, çocuklarının da beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanmasına önem verdikleri görülmektedir. Çocuklar, ailelerinin tatil süreçlerinde karar almalarında belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle özellikle de çocuklu ailelerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak tesislerin varlığı önem arz etmektedir. Çocukların güvenlik ve sağlık durumlarını göz önünde bulunduran bu işletmeler, tatil boyunca ailelerin daha rahat vakit geçirmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda Karaca ve Yemez (2019) yaptığı çalışmada ailelerin tatillerinde konaklama seçimlerinde çocuklarını dikkate aldıklarını ve konaklamalarda çocuk ekstraları, güvenlik ve çocuk aktivitelerinin bulunmasına önem verdiklerini ortaya koymuştur. Diğer bir çalışmada (Temeloğlu ve Aksu, 2021) ilelerin işletme tercihlerinde çocuklarının güvenliklerine önem verecek şekilde tercihte buldukları görülmektedir. Bir diğer çalışmada ise (Emir ve Pekiyan, 2010) çocuklu ailelerin işletme seçiminde güvenlik unsuruna dikkat ettikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra çalışma, işletme seçiminde çocuk yatağının bulunması, çocuklara özgü yiyeceklerin olması, çocuk havuzunun bulunması gibi unsurlar bakımından da tercih edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı, çocuklu ailelerin tatil planlama süreçlerinde işletme seçimlerinde çocuk dostu işletmelere ilişkin görüşlerini ve deneyimlerini ortaya koymaktır. Ailelerin tatil planı ve işletme seçimleri üzerinde çocuklarının beklentilerinin karşılanmasının da önemli olduğu düşünüldüğünde, çalışmanın ebeveynlerin çocuk dostu işletmelere ilişkin farkındalık, tutum ve deneyimlerinin ortaya konulmasının ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda çalışma sonuçları turizm işletmecileri için de önem arz etmektedir. İşletmecilerin, çalışma sonuçlarından hareketle verecekleri hizmette çocuklu ailelerin ihtiyaçlarına uygun bir yol haritası çizmesi de mümkün olabilecektir.

Çalışmada örneklem seçiminde amaçlı örneklemeden yararlanılmış olup, örnekleme kolay ulaşılabilir nitelik taşıması gözetilmiştir. Bu bağlamda 25 ebeveyninden alınan yanıtlar Google Forms aracılığı ile elde edilmiştir. Ancak 6 form, sorulara verilen yanıtların evet/hayır şeklinde olması ve 2 formun ise harflere gelişigüzel olarak basılarak yanıtlanmasından kaynaklı olarak çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Bu bağlamda 17 ebeveynin yanıtladığı form araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri 2023 yılının Nisan ayında toplanmıştır. Veriler online olarak Google Forms üzerinden elde edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle gerekli izinler alındıktan sonra form ebeveynlere uygulanmıştır. Katılımcılara K1-K17 arasında kodlar verilerek elde edilen görüşme dökümleri deşifre edilmiştir. Bunun yanı sıra görüşme verilerinin toparlanması için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik kurulunun 20.02.2023 tarihli 277594 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler yapılandırılmış görüşme tekniği ve anket formu ile elde edilmiştir. Görüşme tekniğinde araştırmaya dâhil edilen bireylere

yöneltilen sorular standartlaştırılarak belli bir düzende sorulmaktadır. Bu yöntem görüşmeciye bırakılan hareket özgürlüğünü en düşük düzeyde tutarak esneklik düzeyini düşürmektedir. Bu kapsamda çalışmada çocuklu ailelerin çocuk dostu turizm kavramına ve çocuk dostu işletmelere ilişkin farkındalık ve deneyimlerinin en iyi görüşme aracılığıyla elde edileceğinden yola çıkılarak, ebeveynlerin görüşleri yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla incelenmiştir. Katılımcıların, çocuk dostu turizm ilkelerine ilişkin bakış açılarını ölçebilmek amacıyla ise anket formu oluşturulmuştur. Öncelikle konuya ilişkin yapılan çalışmalar incelenmiş ve ardından soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra forma son hali verilmiştir. Verilerin deşifre sürecinde araştırmacılar soruların kodlanmasında bir uzmandan destek almıştır. Araştırmacıların oluşturduğu kodlar ile uzmanın kodları arasındaki benzerlik oranı %96'dır.

Çalışma kapsamında oluşturulan soru formu incelendiğinde; 3 farklı bölümün olduğu görülmektedir. İlk bölümde demografik değişkenleri tespit edebilmek amacıyla cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve meslek gibi sorular sorulmuştur. Bunu takiben katılımcıların ortalama tatile gitme sıklıkları ve ortalama kalış süreleri de araştırılmıştır. Katılımcılara kaç çocukları olduğu, çocukların cinsiyetleri ve yaşları sorularak bu bölümdeki sorular tamamlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda soru formunun ikinci bölümde katılımcılara çocuk dostu ilkeler verilerek 5'li Likert ile bu ilkelere yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır. Soru formunun üçüncü basamağını yapılandırılmış açık uçlu sorular oluşturmuştur. Bu bölümde ise katılımcıların çocuk dostu turizme bakış açıları ve deneyimleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda ilgili bölümde çocuk dostu turizm kavramı, çocuk dostu işletme kavramı, çocuk dostu uygulama örnekleri, çocuk dostu turizm faaliyetlerinin önemi, işletmelerde karşılaştıkları sorunlar, tatil planlarında dikkat edilen etmenler, çocuk dostu turizm işletmelerindeki deneyimleri ve memnuniyetlerine yönelik sorular yer almaktadır.

Tablo 1.'de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler sunulmaktadır. Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan 17 kişinin cinsiyet bazlı dağılımında 10'u kadın 7'si erkektir. Yaş dağılımı açısından inceleme yapıldığında katılımcıların yaşlarının 26-33 yaş (n=7), 34-41 yaş (n=6), 42-49 yaş (n=3), 18-25 yaş (n=1) olarak sıralandığı görülmüştür. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 7 katılımcı lisans, 6 katılımcı lisansüstü, 4 katılımcı ortaöğretim mezunudur. Katılımcıların meslekleri çeşitlilik göstermekle birlikte 6 katılımcı akademisyen, 4 katılımcı öğretmen, 2 katılımcı ev hanımı, 1'er katılımcı ise; hemşire, bankacı, güzellik uzmanı, jandarma personeli ve polistir. 12 katılımcının tek çocuğu varken, 5 katılımcının 2 çocuğu vardır. Katılımcıların çocuklarının cinsiyetleri incelendiğinde 12'sinin erkek, 10'unun kız olduğu görülmüştür. Çocukların yaşları değişiklik göstermekle birlikte en büyüğü 10, en küçüğü 1 yaşındadır. Katılımcılara tatile çıkma sıklıkları sorulduğunda yılda bir kez yanıtı veren 9 katılımcı, yılda iki kez yanıtı veren 7 katılımcı vardır. Katılımcıların ortalama kalış süresi ise iki hafta 8 kişi, bir hafta 4 kişi, üç hafta 3 kişi, dört hafta 2 kişi olarak sıralanmıştır. Katılımcılar, tatil bölgesi olarak çoğunlukla Ege Bölgesini tercih ederken (n=10), bunu Akdeniz (n=5) ve Karadeniz (n=2) takip etmiştir. Katılımcıların tatil için ayırdıkları bütçe ortalama olarak 15.500 TL'dir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Çocuk Sayısı	Çocukların Cinsiyeti	Çocukların Yaşları
K1	K	26-33	Lisansüstü	Akademisyen	1	Kız	5
K2	K	34-41	Lisans	Hemşire	2	Kız/Erkek	7/3
K3	E	26-33	Lisans	Öğretmen	1	Erkek	3
K4	K	26-33	Lisans	Öğretmen	1	Erkek	2
K5	K	34-41	Ortaöğretim	Estetiysen	1	Kız	8

K6	E	34-41	Lisansüstü	Akademisyen	1	Kız	9
K7	E	26-33	Lisansüstü	Akademisyen	1	Erkek	1
K8	K	42-49	Lisansüstü	Öğretmen	2	Erkek/Kız	10/6
K9	K	34-41	Lisansüstü	Akademisyen	1	Kız	6
K10	K	26-33	Lisans	Bankacı	1	Kız	4
K11	E	42-49	Lisans	Öğretmen	2	Kız/Erkek	11/5
K12	E	18-25	Lisans	Polis	1	Erkek	1
K13	K	26-33	Ortaöğretim	Ev hanımı	1	Erkek	3
K14	E	42-49	Lisansüstü	Akademisyen	1	Kız	7
K15	K	34-41	Ortaöğretim	Ev hanımı	2	Erkek/Erkek	7/4
K16	E	26-33	Ortaöğretim	Jandarma	2	Erkek/Erkek	4/1
K17	K	34-41	Lisansüstü	Akademisyen	1	Kız	9

3. Bulgular

Çalışmanın bulguları, katılımcıların çocuk dostu turizm ilkelerine ilişkin bulguları ve katılımcıların çocuk dostu turizme ilişkin bakış açıları temaları altında ele alınmıştır.

3.1. Katılımcıların Çocuk Dostu Turizm İlkelerine İlişkin Bulguları

Katılımcılara çocuk dostu turizm ilkelerine ilişkin sorular yönetilmiş olup 5'li likert ile (kesinlikle gerekli buluyorum: 5, gerekli buluyorum: 4, kararsızım: 3, kısmen gerekli buluyorum: 2, hiç gerekli bulmuyorum: 1) soruları yanıtlamaları istenmiştir. Bu bağlamda Tablo 2' de katılımcı yanıtlarına ilişkin bulgulara yer verilmiş olup, Tablo 3' te ise betimsel istatistik bulguları sunulmuştur.

"Çocuk haklarının gözetilmesi ve çocukların şiddetten korunması için politikaların belirlenmesi" ilişkin ilkede katılımcıların 10'u 5 puan ile skora yaparken, 7'si skora için 4 puanı tercih etmiştir. Bu ilkenin aritmetik ortalaması ise 4.65'tir. Katılımcıların tamamı "çocukların güvenliklerini ve sağlıklarını gözetilen düzenlemelerin yapılması," "çocuk haklarına tanıtım ve reklamcılık faaliyetlerinde özen gösterilmesi ve saygılı olunması," "çocuk hakları eğitimlerinin tüm çalışanlara sağlanması," "çocuk işçiliğine karşı turizm sektöründe sıfır tolerans yaklaşımının benimsenmesi," "engelli çocuk dostu tesislerin ve alanların artırılması" "çocukların kendilerini ilgilendiren aktiviteler ve alanlarla ilgili görüşlerine saygı duyulması" ve "çocuk haklarının korunması ve çocuğa karşı şiddetin önlenmesi için yapılan uygulamaların yıllık raporlar halinde kamuoyuna sunulması" ilkelerine kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Çocukların temiz ve sürdürülebilir bir çevre hakkının korunması ilkesine 1 katılımcı (K7) katılıyorum yanıtını verirken diğer katılımcılar kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcılar "çocuk haklarının turizm sektöründe benimsenmesi için ilgili tüm paydaşlar ile iş birliği içerisinde çalışılması" ilkesinin ise ortalaması 4,64'tür. 11 katılımcı bu ilkeye kesinlikle katılıyorum yanıtı verirken 6 katılımcı katılıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 2. Çocuk Dostu Turizm İlkelerine İlişkin Likert Tipli Veriler

Çocuk Dostu Turizm İlkeleri	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Çocuk Haklarının Gözetilmesi ve Çocukların Şiddetten Korunması İçin Politikaların Belirlenmesi	5	5	5	5	4	4	5	4	5	5	5	4	4	4	5	5	4
Çocukların Güvenliklerini ve Sağlıklarını Gözetilen Düzenlemelerin Yapılması	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çocuk Haklarına Tanıtım ve Reklamcılık Faaliyetlerinde Özen Gösterilmesi ve Saygılı Olunması	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çocuk Hakları Eğitimlerinin Tüm Çalışanlara Sağlanması	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çocuk İşçiliğine Karşı Turizm Sektöründe Sıfır Tolerans Yaklaşımının Benimsenmesi	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Engelli Çocuk Dostu Tesislerin ve Alanların Artırılması	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çocukların Temiz ve Sürdürülebilir Bir	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5

Çevre Haklarının Korunması																		
Çocukların Kendilerini İlgilendiren Aktiviteler ve Alanlarla İlgili Görüşlerine Saygı Duyulması	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Çocuk Haklarının Turizm Sektöründe Benimsenmesi İçin İlgili Tüm Paydaşlar ile İş Birliği İçerisinde Çalışılması	5	5	4	4	5	4	5	5	4	4	5	5	4	5	5	5	5	
Çocuk Haklarının Korunması ve Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi İçin Yapılan Uygulamaların Yıllık Raporlar Halinde Kamuoyuna Sunulması	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	

Çocuk dostu turizm ilkelerine ilişkin betimsel istatistik bulguları da incelendiğinde katılımcıların genel olarak çocuk dostu ilkeleri, çocuk dostu işletmeler için gerekli buldukları görülmektedir. Bu bağlamda tüm ilkelere katılımcılar en az 3 ile en fazla 5 arasında puan verilmiştir. Verilen puanlara ilişkin ortalamalar incelendiğinde ortalamaların 4,64-5,00 arasında değiştiği görülmektedir. Bu ortalamalar oldukça yüksektir.

Tablo 3. Çocuk Dostu Turizm İlkelerine İlişkin Betimsel İstatistik Verileri

İlkeler	N	Min	Max	Ort.	SS
İ1	17	4,00	5,00	4,65	,49
İ2	17	5,00	5,00	5,00	,00
İ3	17	4,00	5,00	4,94	,24
İ4	17	5,00	5,00	5,00	,00
İ5	17	3,00	5,00	4,88	,48
İ6	17	5,00	5,00	5,00	,00
İ7	17	4,00	5,00	4,94	,24
İ8	17	4,00	5,00	4,94	,24
İ9	17	4,00	5,00	4,64	,49
İ10	17	5,00	5,00	5,00	,00

3.2. Katılımcıların Çocuk Dostu Turizme İlişkin Bakış Açıları

Çocuk Dostu Turizm Kavramı: Katılımcılara çocuk dostu turizm kavramının ne olduğu ve bu kavramı daha önce bilip bilmedikleri sorulduğunda katılımcıların çoğunun bu kavrama ilişkin bir fikri sahibi olduğu görülmüştür. 13 katılımcı çocuk dostu turizm kavramını daha önce duyduğunu belirtirken 4 katılımcının ise kavram hakkında bilgisi yoktur.

"... Evet bu kavramı daha önce duydum. Çocukların her türlü şiddetten uzak ve olası tehlikelerin önceden düşünülüp önlem alındığı, çocukların birer birey gibi saygı ve değer gördüğü turizmdir.." (K1)

"... Evet tabii ki biliyorum. Çocukların ilgileneceği alanların daha fazla olması ve onlara da hitap eden bir tatil sürecini ifade ediyor." (K9)

"... Daha önce bunu hiç duymadım. Çocuk dostu olduğuna göre çocukları koruyan ve onların isteklerine göre hareket eden işletme olabilir."(K12).

Çocuk Dostu İşletme Kavramı: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmesinin ne olabileceği sorulmuştur. Katılımcılar, genel olarak "çocukları eğitme," "çocukların kaliteli vakit geçirmesi," "çocukların güvende olması", "çocuklarla empati kurabilen çalışanların olması", "öğretici faaliyetlerin olması" yanıtlarını vermiştir.

"...Çocuğumun her ihtiyacına hitap edecek bir işletme."(K2)

"...Çocukların güvenliğinin ön planda olduğu işletme türü."(K8)

"...Çocuk haklarını gözetken ve onlara eğlenecekleri imkan sunan işletme." (K10)

"...Çocuklara yönelik yapılan eğitici öğretici ve keyifli aktivitelerin yapıldığı yerler." (K17)

Turizm İşletmelerinde Olabilecek Çocuk Dostu Uygulamalar: Katılımcılara turizm işletmelerinde olabilecek çocuk dostu uygulamaların neler olabileceği sorulmuştur Alınan yanıtlar genel olarak "eğitsel faaliyetler", "çocuklara yönelik oyunlar ve oyun alanları", "çocuk aktivite merkezleri," "çocuk doktoru" ve "spor alanları" şeklinde sıralanmıştır.

“...Çocuk aktivite merkezleri, özel çocuk beslenme menüleri, işletmenin tüm imkânlarının çocuk versiyonlarının olması.” (K4)

“...Güvenlik. Eğitimli, ilgilenen çocuk gelişimci, çocuk doktorunun bulunması.” (K3)

“...Spor yapabilecekleri sıkılmadan okuyabilecekleri eğlenebilecekleri oyun alanları.” (K8)

“...Oyun alanlarının olması gerekir. Ayrıca, çocuklarla ilgilenen personellerin de olması lazım.” (K9)

“...Çocukların ilgisini çekebilecek eğitsel faaliyetler olmalı.” (12)

Çocuk Dostu Turizm İşletmelerinin Özellikleri: Katılımcılara tatillerini planlarken çocuk dostu turizm işletmelerinin özelliklerine önem verip vermediği sorulmuştur. Yanıtlar incelendiğinde 12 katılımcının çocuk dostu turizm işletmelerine önem verdiği yönündedir. Yanıtlar genel olarak tatil boyunca “çocukların rahat etmesi”, “eğlenebilmesi”, “kaliteli vakit geçirebilmesi” ve “enerjilerini atabilmeleri” yönünde olmuştur.

“...Tatile tek ben gitmiyorum. Çocuğumun da tatili ve ona göre de olması gerekiyor.” (K6)

“...Özel bir çocuğum var ve ona göre ortamın olması benim için daha önemli.” (K9)

“...Onların da gelişim ve dinlenme imkanı bulabilmeleri çok önemli.” (K11)

“...Çocuklarımın sağlığı ve güvenliği her şeyden önemli. O yüzden işletme mutlaka çocuklarıma uygun olmalı.” (K14)

“... Çocuklarım yıl boyunca okuldalar, kurstalar. Dinlenmek, enerjilerini atabilmek ve eğlenmek onların da hakkı. Kalacağımız yer onların bu ihtiyaçlarına yönelik olmak zorunda bizim için.” (K15)

Tatil Süreci Planlamasından Dikkat Edilenler: Katılımcılara tatillerini planlarken çocuklar açısından hangi kriterlere dikkat ettikleri sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı tatil süreçlerini planlarken belli kriterlere önem vermektedir. Verilen yanıtları; “çocukların yaşlarına uygun aktivitelerin olup olmadığına dikkat eden görüşler” (n=7), “sağlıklı beslenme imkânlarına dikkat eden görüşler (n=5)”, “çocukların kaliteli vakit geçirmesine yönelik görüşler (n=2)” ve “gidilecek yerdeki temizliğe dikkat eden görüşler (n=2)” olarak sınıflandırmak mümkündür.

“... Çocukların yaşına ve ilgi alanlarına uygun sportif, eğlence, sanatsal etkinliklerin olmasına dikkat ederiz.” (K2)

“... Çocuk dostu olması, çocuklara yönelik sağlıklı yeme-içme ve aktivitelerin bulunmasına özen gösteririm. Nedeni de şu onunda tatilde eğlenebilmesini, gönül rahatlığıyla ona uygun olduğunu bildiğim yemekleri yemesini tercih ederim.” (K5)

“... İşletmenin temizliği, çocuklar için animasyon-oyun parkı çeşitliliği, çalışanların çocuklara olan yaklaşımına dikkat ederim.” (K7)

“... Temizlik, yemek ve oyun alanlarına onun rahatlığı için dikkat ediyorum.” (K10)

Tatil Boyunca Karşılaşılan Güçlükler: Katılımcılara tatilleri boyunca çocuklu aileler olarak hangi sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Yanıtlar derlendiğinde; “oda büyüklüklerinin yetersiz olması”, “otel odalarının ve genel alanların temizliği”, “çocuklar için aktivitelerin kısıtlı olması”, “açık büfelerde fast fooda yönelik ürünlerin sunulması” gibi yanıtlar verilmiştir.

“... Onlara özel alanların ve onlar için ayrı yemek olmaması çok ciddi bir sorun. Sürekli fast food yemekler oluyor. Bu da çocukların sağlıksız beslenmesine, beslenme şeklinin değişmesine sebep oluyor.” (K8)

“... Çocuklara yönelik aktiviteler az. Genelde yetişkinler için planlanmış çoğu şey. O yüzden de çocuklar hemen sıkılıyor.” (K13)

“... Otel çalışanlarından çocuklarla özel ilgilenen yoksa tüm sorumluluk anneye bırakılıyor ve ortaya tükenmiş mutsuz bir anne çıkıyor maalesef.” (K17)

Çocuk Dostu Turizm İşletmelerini Tercih Durumu: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmelerinde tatil yapıp yapmadıkları sorulduğunda 10 katılımcı en az bir kez çocuk dostu turizm işletmelerini tercih ettiğini belirtmiştir. 3 katılımcı ise henüz bunu deneyimlemediklerini çevrelerinden aldıkları önerilerle bu sene yapacakları tatili buna göre planlayacaklarını aktarmıştır. 2 katılımcı doğrudan bu hizmeti veren bir işletmeye denk gelmediklerini ama işletme seçiminde çocukların ihtiyaçlarını göz önüne aldıklarını anlatmıştır. 2 katılımcı ise bu durumu göz önüne alarak tercihlerde bulunmadıklarını kendileri çocukları için gerekli ortamı sağladıklarını söylemiştir.

"... Çocuğum küçük olduğu için işletme seçiminde çocuk dostu olmasına dikkat etmedim ama bundan sonraki tatillerde dikkat edeceğim." (K7)

"... Evet. Daha önce çocuk dostu turizm işletmesinde kaldık. Bir çok farklı teması olan gösteriler vardı. Kostümlü kişiler tarafından gösteri ve boyama etkinlikleri yapıldı." (K9)

"... Çocuk dostu özelliğinin vurgulandığı bir tesise denk gelmedim. Ancak genel olarak çocukların ihtiyaçlarını karşılayan tesislerde tatilimizi geçirdik." (K12)

"... Hayır. Bu otele bunun için ekstra para vermem. Zaten tatile çıkarken biz çocuklarımızın ihtiyaçlarını düşünerek her şeyi tedarik ediyoruz." (K16)

Çocuk Dostu Turizm İşletmelerindeki Deneyimleri: Çocuk dostu turizm işletmelerini tercih eden katılımcılara deneyimlerinin nasıl olduğu sorulmuştur. Katılımcıların 8' i aldıkları hizmetten memnun kalmıştır. 2 katılımcı ise işletmenin web sitesinde ve sosyal medya araçlarında yer alan bazı etkinliklerin otelde olmadığını bu yüzden kararsız kaldıklarını belirtmiştir.

"... Çocuklar için riskli görülen her alanın önceden düşünülüp gerekli önlemlerin alınması, hijyen konusunda hassas olunması, çocukların sıkılmadan keyifle vakit geçirebileceği aktivite alanlarının olması gibi nedenlerle olumluydu." (K1)

"... İşletmeyi tercih etmeden önce araştırmalar yapmıştık. Instagramda yer alan etkinliklerinin çoğu yoktu. Bu bizi hayal kırıklığına uğrattı." (K5)

"... Çocuklar için sağlıklı yemekler vardı. Temiz fiziki mekanlar, çocuklar için öğretici etkinlik salonları ve buralarda görevli çocuk gelişimcilerin bulunması, yaş gruplarına özel faaliyetlerin planlanması, çocuklara yönelik sağlıklı beslenme seçeneklerinin olması gibi şeyler açısından memnunduk." (K9)

Çocuğın Memnuniyeti: Katılımcılara çocuklarının çocuk dostu turizm işletmelerinde yaptıkları tatilden memnun olup olmadığı sorulmuştur. Yanıtlar derlendiğinde; 8 katılımcı çocuğunun memnun olduğunu söylerken, 1 katılımcı memnun olmadığını belirtmiştir. Buna ek olarak 1 katılımcı ise çocuğunun yaşı itibarı ile henüz memnuniyet/memnuniyetsizlik belirtmeyeceğini söylemiştir.

"... Henüz aktiviteleri algılayabilecek, memnun kalabilecek yaşta değil." (K4)

"...Memnun kaldılar. Çocuklar tüm bölümlerden yararlanma imkanı bulabildiler. (K9)

"...Gayet memnun kaldı bu nedenle tekrar tercih edeceğiz." (K11)

Çevreye Öneri: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmesini çevrelerine önerip önermedikleri sorulduğunda 8 katılımcı çevresindeki çocuklu ebeveynlere öneride bulunduğunu belirtmiştir.

"... Evet. Çocuklu arkadaşlarıma önerdim. Onları da rahatça ve huzurla tatil yapmalarını istedim". (K5)

"Abime ve ablama önerdim. Çocuklarının yaşları da bu aktivitelere uygun. Tatilde hiç dinlemediklerini söylerler her zaman. Ben de onlara bu yüzden önerdim." (K10)

Araştırma Kaynağı: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmelerini hangi kaynak aracılığıyla buldukları sorulduğunda 8 katılımcı internet ve sosyal medya araçları üzerinden yapılan araştırmalar şeklinde olmuştur. Buna ek olarak 2 katılımcı ise çevrelerindeki kişilerin önerileri ile hareket etmiştir.

"...Web sayfalarını ve yapılan yorumları inceleyerek tercihte bulunuyorum." (K4)

"...Sosyal medya benim için önemli. Orada paylaşılan fotoğraflar, yapılan yorumlar, reels videolarına göre karar veriyorum." (K5)

"... Daha önce çocuk dostu turizm işletmesine gidip çok memnun kalan yakın arkadaşlarımız vardır. Biz de en son tatilimizi onların önerisini değerlendirerek planladık." (K9)

Pahalı Olma Durumunda Seçim: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmeleri pahalı olsa da tercih eder misiniz sorusu yönelttiğinde farklı yanıtlar alınmıştır. Katılımcılardan 7'si bu soruya evet yanıtı verirken 5'i ise hayır yanıtı vermiştir. 5 katılımcı ise kararsız kalmıştır.

"...Evet çünkü onlar her şeye değer." (K9)

"...Ekonomik duruma göre tercih ederdim." (K12)

"...Cüzi miktarda fark olursa seçerim." (K13)

"...Farklı seçenekleri değerlendiririz." (K16)

Karşılaşılan Sorunlar: Katılımcılara çocuk dostu turizm işletmelerinde herhangi bir sorunla karşılaşmışlar mı sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde genel olarak herhangi bir olumsuzlukla ya da sorunla karşılaşmadığı belirtilmiştir. 2 katılımcı ise yemeklere, oyun alanlarına ve hijyene ilişkin sorunlar yaşadıklarını aktarmıştır.

“...Herhangi bir sorunla karşılaşmadık. Otelin imkânları da olanakları da hem çocuklar için hem de bizim için çok yeterli düzeydeydi.”

“...Hijyen ve yemekler sorun oldu. İnternette gösterdikleri gibi değildi. BU yüzden otelden erken ayrıldık.” K11

“...Oyun alanları ve yemekler çocuğumuz için uygun değildi.” K14

Çocuk Dostu Turizmin Çağrıştırdığı Unsurlar: Katılımcılara çocuk dostu turizmin yaptığı çağrışım 3 kelime sorulduğunda genel olarak “koruma,” “güven,” “hijyen,” “aktivite,” “eğlence,” “sağlıklı beslenme” gibi kelimeler sıralanmıştır. Bu kelimelere ilişkin kelime bulutu aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1. Çocuk Dostu Turizm Kavramına İlişkin Çağrışımlar

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Değişen olgular ışığında turizm giderek bir ihtiyaç haline gelmektedir. Günümüzde sadece yetişkinler için tasarlanmış tatil anlayışı yerini çocuklu ailelerin ihtiyaçlarına dönük tatil planlarına bırakmıştır. Bu bağlamda yetişkinler gibi çocukların da birtakım ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları gözeterik hareket eden çocuk dostu turizm işletmeleri, çocukların ilgi alanlarına hitap ederek çocuklar ile ailelerine deneyim yaşatma fırsatı vermektedir. Bu işletmelerde, çocukların ruhsal ve fiziksel bütünlüğünü koruyan, onların ilgilerini çekmeye yönelik aktiviteler ve yaş gruplarına uygun faaliyetler sunulmaktadır. Turizm, herkesin yararlanması gereken bir hak olduğundan, sadece çocukların turizmdeki ekonomik öneminin anlaşılmasından ziyade, çocuklar için turizm destinasyonu kapsamında çeşitli yönetim stratejilerinin de geliştirilmesi gerekmektedir (Song vd., 2020).

Çocuk dostu turizm işletmeleri, çocuk dostu turizm ilkelerine önem veren bu ilkeleri benimseyerek işletmesine uyarlayan çocukların dinlenme, eğlenme ve öğrenme etkinliklerini organize eden işletmelerdir. Çocukların yaşlarına uygun aktiviteler ile keşfederek öğrenmesini sağlarken, çocuklara farklı deneyimler kazandırmayı da sağlamaktadır. Alanyazın incelendiğinde ailelerin işletme seçimlerine yönelik olarak yapılmış birçok çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir (Aktaş, 2018; Ertürk, 2019; Gençer ve Keşkeççi, 2023; İnceöz, 2018; Khoo-Lattimore vd., 2015; Oktay ve Pekyaman, 2010; Şahbaz ve Şapcılar, 2014; Wu vd., 2019; Yemez ve Karaca, 2019; Yıldırım ve Aslankaya, 2020). Ancak çocuklu ailelerin tatil süreçlerini planlamada otel işletmesi tercihlerinde çocuk dostu otelleri tercih etmelerine yönelik farkındalık ve deneyimlerinin incelendiği bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır.

Çocuklu ailelerin tatillerini planlarken çocuk dostu turizm işletmelerine ilişkin farkındalık ve deneyimlerini otaya koymayı amaç edinen mevcut çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların çoğunun çocuk dostu turizm kavramını daha önce duydukları ve bu kavrama ilişkin belirli düzeyde farkındalıklarının bulunduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar çocuk dostu turizm işletmelerine önem vermekle birlikte, genel olarak bu işletmeleri çocukları eğitme, ailelere kaliteli vakit geçirmekte yardımcı olma özelliğine sahip işletmeler şeklinde tanımlamaktadır. Çalışmanın bir diğer sonucu katılımcıların çoğunun tatil süreçlerinde kendi tercihlerinden çok çocuklarının ihtiyaçlarına yönelik seçimler yaptığı yönündedir. Özellikle de çocuklarının yaşlarına uygun aktivitelerin varlığı, ebeveynlerin otel tercihinde bulunmalarında önemli bir faktörü oluşturmaktadır.

Çalışmanın diğer bir önemli sonucu katılımcıların, çocuk dostu turizm işletmelerini tekrar tercih etme istekleridir. Buna ek olarak katılımcılar, çocuk dostu turizm işletmelerinden aldıkları hizmetten genel olarak memnundur. Bu memnuniyetleri doğrultusunda katılımcılar daha önce konakladıkları turizm işletmelerini çevresine önermektedir. Katılımcılar genel olarak çocuk dostu olmayan turizm işletmelerinde çocuklara yönelik aktivitelerin az/kısıtlı olmasından, temizlik, hijyen ve yiyecek içecek sorunlarından bahsetmiştir. Katılımcılar çocuk dostu turizm işletmelerine internet aracılığı ile eriştiklerini belirtmiştir. Çocuk dostu işletmelerin katılımcılara yaptığı çağrışım unsurları daha çok koruma, güven, hijyen, aktivite ve eğlence ile ilişkilidir.

Çocuklu ailelerin tatil süreçlerinde işletme tercihlerinde sadece kendilerinin değil, çocuklarının da beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanması önemlidir. Çocuklar, ailelerinin tatil süreçlerinde karar almalarında belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle özellikle de çocuklu ailelerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak tesislerin varlığı önem arz etmektedir. Çocukların güvenlik ve sağlık durumlarını göz önünde bulunduran işletmeler, tatil boyunca ailelerin daha rahat vakit geçirmelerine olanak sağlamaktadır. Mevcut durumda birçok tatil şirketi de çocuklu aileleri daha çok çocuk dostu işletmelere yönlendirmektedir. Bu nedenle turizm işletmeleri değişimleri takip ederek rekabet avantajı sağlamalıdır. İşletmelerin, çocuk dostu otel konsepti ile çocuklu aileleri hedef pazar olarak belirlemeleri mümkündür. Bu bağlamda çocuk dostu ilkeleri işletmelerine uyarlayarak çocukların lehine karar alan, çocukların ve ailelerin memnuniyetine yönelik hizmet pazarlayan işletme olma yönünde adımlar atmaları mümkündür. Bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılar çocuk dostu turizm işletmelerinde verilen hizmetlerin sınıflandırılması, bölgeler bazında değerlendirmelerin yapılarak karşılaştırılması gibi konulara yönelebilirler. Bunun yanı sıra ailelerin tatil planlama süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler, tatil sürecinde yaşadıkları sorunlar ve güçlüklerin de diğer çalışmaların problemi olarak alanyazına katkı sağlaması mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, S., (2018). "Neden Çocuk Dostu Turizm?", I. Uluslararası Çocuk Dostu Turizm Kongresi, Sivas, Türkiye.
- Akoğlan Kozak, M. ve Özerkoğlu, Ö., (2020). "Çocuk Gözüyle Turizm: Turizm Karikatürleri Üzerinden Bir Değerlendirme", *Turizm Akademik Dergisi*, 7 (2), 19-36.
- Akşit Aşık, N., (2019). "Çocuklu Ailelerin Restoran Seçimlerini Etkileyen Faktörler: İzmir'de Bir Araştırma", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 150-168.
- Aktai, A., (2018). "Antalya Bölgesi Otellerine Gelen Turistlerin Çocuk Yaş Grupları ve Hizmet Beklentileri", *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1, 55-61.

- Arıkan, V. ve Öztürk, İ., (2018). "Otel Olanaklarının Çocuklu Aileler Üzerindeki Tercih Edilme Nedenlerine Yönelik Değerlendirme", *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Turizm Fakültesi*, 2, 15-25.
- Aslan, S., Tosun, N. ve Arslan Kurtuluş, S., (2019). "Çocuk Dostu Oteller İle İlgili Şikayetlere Yönelik Bir İçerik Analizi", *İşletme Bilimi Dergisi*, 7 (2), 451-475.
- Aymankuy, Y. ve Ceylan, U., (2013). "Ailelerin Turistik Ürün Satın Alma Karar Surecinde Çocukların Rolü (Yerli Turistler Üzerinde Bir Araştırma)", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (45), 105- 12.
- Calvert, S. L., (2008). "Children As Consumers: Advertising and Marketing", *Future Child*, 18 (1), 205-234.
- Emir, O. ve Pekyaman, A., (2010). "Çocuklu Ailelerin Otel İşletmesi Seçiminde Etkili Olan Faktörler: Afyonkarahisar'da Bir Uygulama", *Yönetim ve Ekonomi*, 17 (2), 159-181.
- Erdoğan Morçin, S., (2022). "Kadın Dostu Turizm Kavramına Yönelik bir Metafor Analizi", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10 (2), 1399-1414.
- Ertürk, M., (2019). "Çocuklu Ailelerin Dışarıda Yeme Alışkanlıkları", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (4), 1592-1610.
- Feng, X. ve Li, M., (2016). "Children Tourism: A Literature Review", *Tourism Tribune*, 31 (9), 61-71.
- Gençer, K., ve Keşkekci, D., (2023). "Çocuk Dostu Restoranlara Yönelik Çevrimiçi Şikâyetlerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği", *Aydın Gastronomy*, 7 (2), 187-204.
- İnceöz, S., (2018). "Konaklama İşletmelerinde Çocuk Bakıcılığı Hizmeti ve Çocuk Kulübü", *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 51-58.
- Khoo-Lattimore, C., Prayag, G. ve Cheah, B.L., (2015). "Kids on Board: Exploring the Choice Process and Vacation Needs of Asian Parents with Young Children in Resort Hotels", *Journal of Hospitality Marketing ve Management*, 24 (5), 511-531.
- Nickerson, N. P. ve Jorpswki, C., (2001). "The Influence of Children on Vacation Travel Patterns", *Journal of Vacation Marketing*, 7(1), 19-30.
- Niemczyk, A., (2015). "Family Decisions on the Tourist Market.", *Economics and Sociology*, 8(3), 272-283.
- Oktay, E. ve Pekyaman, A., (2010). "Çocuklu Ailelerin Otel İşletmesi Seçiminde Etkili Olan Faktörler: Afyonkarahisar'da Bir Uygulama", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 17 (2), 159-181.
- Özkan Buzlu, M. ve Atçı, D., (2020). "Non-Child Friendly Behaviors of Tourism Employees", *Journal of Turkish Tourism Research*, 4 (4), 3341-3357.
- Öztürk, İ., Atasoy, F. ve Arıkan, V., (2018). "Antalya'daki Çocuk Dostu Niteliğindeki Otellerin Çocuklu Ailelere Sunduğu Rekreasyon Faaliyetleri ve İmkânlarına Yönelik Bir Değerlendirme", *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 7-13.
- Sel, B.Ç. ve İtik, Ü. M., (2020). "Bir Konaklama İşletmesinin "Çocuk Dostu Otel" Olarak Düzenlenmesinde Maliyet Analizi: Sivas İlinde Bir Otel Uygulaması", *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (3), 1986-2002.

- Schänzel, H. A. ve Yeoman, I., (2014). "The Future Of Family Tourism", *Tourism Recreation Research*, 39 (3), 343-360.
- Song, H., Park, C ve Kim, M., (2020). "Tourism Destination Management Strategy for Young Children: Willingness to Pay For Child-Friendly Tourism Facilities and Services at a Heritage Site", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (19), 1-13.
- Srnec, T., Loncaric, D., ve Prodan, M. P., (2016). Family Vacation Decision Making Process: Evidence from Croatia. In *Faculty of Tourism and Hospitality Management in Opatija. Biennial International Congress. Tourism ve Hospitality Industry* (p. 432).
- Suat Eren, İ. , Düzgün, M. ve Olcay, A., (2023). "Çocuk Dostu Uygulamalar Bakımından Otel Web Sitelerinin Değerlendirilmesi", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 15-30.
- Suryawijaya, T. W. E., (2023). "Child-friendly Tourism: Keys to Sustainable Tourism Cities.", <https://www.preprints.org/manuscript/202302.0507/v1/>, 03.05.2023.
- Şahbaz, R.P. ve Şapcılar, M.C., (2014). "Satın alma karar sürecini etkileyen faktör olarak ailenin seyahat acentaları müşterileri açısından analizi.", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 69-86.
- Şahin, G., ve Akova, O., (2023). "Turizm ve Çocuk İlişkisi: Turizm ile Çocuğu İlişkilendiren Çalışmalara Yönelik Bibliyometrik Bir Değerlendirme", *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 7 (1), 34-50.
- Taner, B. (2019). "Çocuk Dostu Toplum ve Çevre Dostu Turizm: Nasıl Bir İlişki?", *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3, 1-16.
- Temeloğlu, E. ve Aksu, M., (2021). "Çocuklu Ailelerin Restoran Seçimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Çanakkale Örneği", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (45), 723-740.
- Tuna, M., Özyurt, B. ve Kurt, A., (2019). "Çocuk Dostu Oteller: Kavramsal Bir İnceleme. *Sivas İnterdisipliner*", *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3, 63-76.
- Uluslararası Çocuk Merkezi, (2020). "Çocuk Dostu Turizm Rehber İlkeler", <http://cocukdostuturizm.org/storage/app/uploads/public/603/8b5/a06/6038b5a06c530601807750.pdf/> , 04.03.2023
- Uluslararası Çocuk Merkezi (2023). Turizm Sektörü Neler Yapmalı. <http://cocukdostuturizm.org/storage/app/uploads/public/5f5/3cb/2d4/5f53cb2d4da4f925018740.pdf/> , 04.03.2023.
- Wu, M. Y., Wall, G., Zu, Y. ve Ying, T., (2019). "Chinese Children's Family Tourism Experiences", *Tourism Management Perspectives*, 29, 166-175.
- Yemez, İ. ve Karaca, Ş., (2019). "Çocuklu Ailelerin Tatil Yeri Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi: Sivas İli Şehir Merkezinde Bir Uygulama", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (19), 201-225.
- Yıldırım Schierkolk, N., (2019). "Turizm Sektöründe Çocuk Haklarının Korunması", <https://www.tureb.org.tr/Uploads/Files/Page/102/TUR%C4%B0ZM%20SEKT%C3%96R%C3%9CNDENDE%20C3%87OCUK%20HAKLARINI%20KORUNMASI%20EL%20K%C4%B0TABI%20.pdf/> ,20.04.2023
- Yıldırım, Y. ve Aslankaya, E., (2020). "Kreşe Giden 2-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerin Tatil Kararları Üzerindeki Etkisi: Akçakoca Örneği", *Troyacademy*, 5 (2), 107-133.

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****THE ROLE AND IMPORTANCE OF CHILD-FRIENDLY TOURISM IN HOTELS
SELECTION BEHAVIORS OF FAMILIES IN HOLIDAY PROCESSES**

Introduction and Research Purpose: Child-friendly tourism; includes all child-friendly arrangements that prioritize the interests of children. The concept of child-friendliness involves organizing the environment in a way that benefits the child. A child-friendly hotel, on the other hand, is an accommodation that takes all necessary precautions for children, providing families with a more comfortable and sustainable vacation opportunity with their children. . In this context, the aim of the study is to highlight the awareness and perception of child-friendly businesses in the vacation planning process of families with children.

Literature Review: Changing preferences and living conditions also influence the phenomena of holidays and tourism. When individuals participate in tourism activities, they seek to experience different elements together, such as gaining new experiences, encountering diverse cultures, trying local cuisines, relaxing, and having fun. These elements form the foundation of tourism activities and are not limited to adults only in today's world. It is possible to say that children also have needs for relaxation, fun, and exploring new places. Tourism that considers and prioritizes the needs and desires of children, while upholding children's rights, is known as child-friendly tourism. In the vacation process of families with children, it is essential for businesses to consider not only the parents' expectations and needs but also those of their children. Children play a decisive role in the decision-making process of their families during vacations. Therefore, the existence of facilities that cater to the expectations and needs of families with children is of great importance. Businesses that take into account the safety and health of children provide families with a more comfortable time during their vacation. Currently, many holiday companies also direct families with children towards child-friendly establishments.

Methodology and Findings: In the study that utilized the mixed research method, data was obtained through the structured interview technique and a questionnaire form. In this technique, the questions addressed to the individuals included in the research are standardized and asked in a specific order, minimizing the interviewer's freedom of movement and reducing flexibility. In this context, in the study on the awareness and perceptions of families with children regarding child-friendly tourism and child-friendly establishments, it was assumed that the best way to obtain data would be through structured interviews with parents. First, existing studies on the subject were examined, and then a pool of questions was created. The draft form was presented to an expert for evaluation, and after making the necessary adjustments, the final form was prepared. During the data deciphering process, the researchers received support from one expert in coding the questions. The similarity rate between the codes created by the researchers and the expert's codes is 97%. According to the findings of the study, most participants had previously heard about the concept of child-friendly tourism and had a certain level of awareness about it. Participants emphasized the importance of child-friendly tourism establishments and generally described them as places where children can be educated and have quality time. The associations that child-friendly establishments evoke for parents are mainly related to protection, safety, hygiene, activities, and entertainment. It was observed that most parents make choices during their holiday processes based on their children's needs rather than their own preferences. Especially, the presence of activities suitable for their children's ages is a significant factor in parents' hotel choices. Another important result of the study is that participants express their desire to prefer child-friendly tourism establishments again in the future. Additionally, participants are generally satisfied with the services provided by child-friendly tourism establishments. Based on this satisfaction, they recommend the tourism establishments they have previously stayed at to their surroundings.

Conclusions and Recommendation: When evaluating the results of the study as a whole, it was found that parents have knowledge and awareness of child-friendly tourism and child-friendly tourism establishments. Additionally, it was observed that parents prefer child-friendly establishments when planning their vacations, considering their children's needs. The associations that child-friendly establishments evoke for parents are mainly related to protection, safety, hygiene, activities, and entertainment. Most parents make choices during their holiday processes based on their children's needs rather than their own preferences. Particularly, the presence of activities suitable for their children's ages is a significant factor in parents' hotel choices. Another result of the research is that parents are generally satisfied with the services provided by child-friendly tourism establishments and they recommend this experience to others in their surroundings. It is important that families with children meet their expectations and needs not only of themselves but also of their children when choosing a business during their holiday. Children have a decisive role in the decision-making of their families during the holiday process. For this reason, it is important to have facilities that will meet the expectations and needs of families with children. Businesses that take into account the safety and health of children allow families to spend more comfortable time during the holidays. Currently, many holiday companies direct families with children to more child-friendly businesses. For this reason, tourism businesses should provide competitive advantage by following the changes. It is possible for businesses to identify families with children as the target market with the concept of child-friendly hotel. In this context, it is possible for them to take steps towards becoming a business that adopts child-friendly principles to their businesses and takes decisions in favor of children and markets services for the satisfaction of children and families. Researchers who will work on this subject may focus on issues such as classification of services provided in child-friendly tourism enterprises, and comparisons by making evaluations on the basis of regions. In addition, it is possible that the difficulties faced by the families during the holiday planning processes, the problems and difficulties they experience during the holiday process can contribute to the literature as the problems of other studies.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Makbule CİVELEK			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	AİLELERİN TATİL SÜREÇLERİNDE İŞLETME SEÇİMİ DAVRANIŞLARINDA ÇOCUK DOSTU TURİZMİN ROLÜ			
Tarih <i>Date</i>	21/08/2023			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
Sıra No	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Makbule CİVELEK	%50	Çıkar çatışması yoktur.	-
2	Perihan CİVELEK	%50	Çıkar çatışması yoktur.	-